„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом, а по потреби и уторинком.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „
За Србију:
(у сребру.)
На годину 120 гроша, на пола године 60 гр.
На четврт године 30 гроша чарш.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг сеплаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже“

БРОЈ 67. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 2. (14.) МАЈА 1876. ГОДИНА XI.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ.“

Сисак 30. априла. Крајишки Турци од усташа на више страна потучени, исјекоше и масакрираше у уторак све Хришћане у Приједору. По свима варошима Босне пријети покољ, тај глас добисмо сад.

Грачац 30. априла. Чета Ђакова међу Петровцем и Бишћем поби осмога 700 Турака, рани 50, изгуби својих 7 мртвих 30 рањених.

Штајнбрикен 30. априла, Јонин, Божо Петровић путују на берлински састанак, с њима путују неке усташке вође, Узелац је у друштву.

Будим-Пешта 30. априла. Андраши, веле, пристао на руски пројект помешане европско-турске контролне комисије. Материјална интервенција одстрањена. Махмуд везир збачен, Авни позван, он, Мидат, Рушди кандидати везирства. 70 дисидента образовали јуче засебни клуб.

НА ОБРТНОЈ ТАЧЦИ.

Берлински је састанак тројецарски државника био и можда већ до сад и прошао. Брзојавна нам жица дојављује, да је Андраши пристао на руски предлог, по којем би се имала установити мешовита европско-турска комисија, која ће надзиравати изведење реформа у побуњеним покрајинама. Осим тог је главније у истом брзојаву, што се каже, да је — одстрањена материјална интервенција и да је Махмуд збачен, а на велико везирство, да имају изгледа људи, чија имена значе рат против Хришћана, именито против српских кнежевина Србије и Црне Горе.

Што се тиче те мешовите комисије, која би имала бити контрола над реформисањем Турске, то држимо, да Русија није у пуној збиљи учинила тај предлог с веровањем, да ће така комисија у истини и у живот ступити моћи. Руски државници познају стање на европском југоистоку врло добро, познају одношаје хришћанског и мухамеданског становништва у Турској и по томе знају, да су у Турској немогуће реформе у опште, ма какве врсте. У том убеђењу догађаји, што се баш у ово доба збивају у турској царевини, кадрису само подржати и укрепити руску дипломацију. Убијство конзула у Солуну такове је природе, да и самим турским пријатељима изнуђава признања, која немогу годити даљем трајању турског господства у Европи.

Шта пак да се каже за покољ, који је већ одпочео у поносној, ал крвавој Босни. Турци озлојеђени, што претрпеше од усташа на све стране поразе, побеснише, те у чуду свом починише крвава недела. У Приједору исекоше и измрцварише све Хришћане, а та опасност, веле, да грози и по осталим босанским варошима. Турци су узаврели и њиховом дивљем фанатизму, може се само јуначким делима на пут стати, никако пак контролном комисијом каквом.

То знају државници, нарочито знаде то кнез Горчаков. Што је ипак остао бајаги при реформама, као основи даљег дипломатског преговарања у погледу великог дела пацификације, то је учинио више из политичних обзира. Хтело се можда на тај начин, да се олакша тежак положај грофа Андрашија. Под том привидности скрива се велики дипломатски фијаско, што га је претрпио Андраши и уједно његово повлачење натраг. У углађеном облику рекао је Горчаков Андрашију: себи руке девере! Материјална интервенција у источном питању одстрањена је. То је главно дело берлинског састанка, којем је само као увод послужила контролна комисија.

Незнамо наравно, колико је Андраши озбиљно веровао у могућност реформе и те европско-турске комисије. То зависи од његове државничке увиђавности, која се у осталом огледа у његовој попустљивости. По томе је могуће, да сам Андраши није много веровао у збиљу те комисије, ал' му се није могло на ино. Догађаји су неумоливи, они имају своју гвоздену доследност, којој се слаби људи не могу противити, особито ако су ти слаби људи Андрашијевог кова. Тресак и ломњава разлеже се на балканском полуотоку, очевидно се појављују знаци опште тутњаве, која ће једну царевину из основа да поруши. У такој прилици добро је на миру великом миру бити, ко хоће, да га бура не завитла у то коло, из којег се после отети неможе, већ које је кадро, да га у пучину пропасти баци.

Таке су се слике врзле можда у Андрашијевој памети и свршетак је био, да је одстрањена материјална интервенција. Према том чину чудно одсеца онај поступак аустро-угарске владе, по којем се одказује државна помоћ пребеглој нејачи у Далмацији и Боки-которској. Тај је поступак неполитичан и нечовечан. Неполитичан, јер уништава и последњу клицу симпатије према држави, која је кадра бити услужнијом Турцима нечовечним на Клеку, него српској нејачи, што је од бесниla турског пребегла.

Та неполитичност аустро-угарска може да се свети у даљој, по Српство бољој, будућности. Нечовечна је та мера, јер се извршује над нејачи српском, над децом, женама и старцима немоћним. Та нечовечност биће осуђена не само у српском, већ у целом образованом свету, у којем ће се наћи толико човечног осећања, да ће се надокнадити оних 100.000 форината, што их је Аустрија месечно трошила на ту племениту цел.

По том аустро-угарском делу може се видити, да би Андраши за цело ударио у друге жице, кад би прилике згодне биле, кад би — могао. Андраши се тад неби дао од Горчакова уловити лепим речима, ил' као што се каже, контролном комисијом. Овако је Андраши као онај војник, који се предаје под условима, да му се оставе све војничке почасти.

Турска од своје стране схваћа ситуацију. Махмуд је збачен и предстоји ратоборно министарство. Турчин зна и осећа, да су реформе у држави, где он господари, просто не изведиве. Царевина, што је на пророковој сабљи отета, може се само сабљом одржати, ил' од сабље погинути. За комисије и контроле ђаурске неће Турчин да зна.

И тако је резултат берлинског састанка такове природе, да Српство може у главном бити задовољно. Одстрањено је оружано уплетање велесила у питање српског ослобођења од турског господства. Пала је главна брига, која се с те стране могла задавати српским државницима и којом су се могли донекле у Србији изговарати. Остављено је, да Србадија подели међан с Турцима. Ако се у Србији обећала и та услужност, да ће се с акцијом причекати на саветовања берлинска, то се причекало, сад се више шта чекати неможе и несме.

Време је, да се једном одпочне. Све прилике на то позивају. Босна и Херцеговина пливају у крви. Пребегла нејач изчекује крај те љуте борбе измождена бедама, остављена и напуштена глади и умору.

Србија и Црна Гора, ако хоће да свежу своју будућност са животом те патничке браће своје, морају пролити и своју крв за спасење њихово, за већу сигурност и лепше дане своје.

Много се чекало, много се пропустило, крајње је време, да Српство једном дозна, на чему је.

Свакако толико стоји, да смо у овом тренутку доспели до оне о б р т н е т а ч к е, с које ћемо ил' поћи слави и лепшој будућности ил' пропасти народној.

До сад се још могло надати, да ће се поправити и надокнадити оно, што се промашило и изгубило. Од сад тог више неће моћи бити.

Надамо се, да ће се то увидети на меродавним местима и по томе држимо, да стојимо на прагу великих догађаја, у очи народног рата за ослобођење своје.

—ђ—

ПОЛИТИЧНИ ПРЕГЛЕД.

Изишла су следећа прев. ручна писма: Драги грофе *Андраши*! У сврху разправљања заједничких послова по царевинском већу у смислу закона од 21 децембра 1867 за 1876 годину изабрану делегацију, коју има угарски сабор по зак. чланку XII.: 1867. за 1876. годину изаслати за заједничке ствари, сазвао сам приложеним у препису ручним писмом за дан 15 маја ове године у Будимпешту, те Вам с тога налажем, да се побринете за дотичне предлоге.

У Бечу, 3 маја 1876.

Фрања Јосип с. р. *Андраши* с. р.

Драги *Тиса*! Делегацију, коју на разправљање заједничких послова има угарски сабор по законском чланку XII.: 1867 за 1876. годину одаслати, те делегацију, коју је царевинско веће по закону од 21 дец. 1867 за 1876 годину изабрало за заједничке послове, обнашао сам у сврху решења законом им придржаних послова сазвати за дан 15 маја ове године.

Дочим уједно моја минист. за заједн послове упућујем, нека ставе уставне предлоге, поверавам вам, да учините што треба због избора и због сазвања чланова делегација.

У Бечу, 2 маја 1876.

Фрањо Јосип с. р. Коломан *Тиса* с. р.

Истога садржаја писмо управљено је и на аустријскога министра председника кнеза Ауерсперга.

У седници угарскога сабора од суботе интерпеловао је Даниел *Ирањи*, надовезујући на најновији чланак „Норд. Алг. Цтга.“ министра председника следеће:

„Угледни иноземни листови представљају нужду, да аустро-угарска војска поседне устале турске покрајине; пошто ови гласови дотичних листова по штем мнењу, ради њихове свезе са владиним круговви, особито у очи састанка заступника трију царских влада, немогу да не сврате на себе позорност, питам господина министра-председника: Имаду ли споменути чланци озбиљнога темеља, па ако имају, у којем правцу кани угарска влада вршити свој законити уплив обзиром на евентуалност окупације?

Макс Ирмењи примети, да је очекивао од владе, да ће сама дати разјаснења о животним народним расправама, као шро је то учинио Дизраели у енглеском парламенту гледе питања суецког прокопа. Нико не захтева стенограм потанкога записника али свакако разложење државног правца и тактике као и околности, које су меродавно упливисале на одлуку. Критика о појединостима спада у време, кад се дотичне основе предложе на саборску разправу, но парламенат је већ сада овлашћен, да пресуђује, да ли је влада поступала према поклоњеном јој поверењу. Он ставља дакле ову интерпелацију: Молим г. министра-председника, да заступничку кућу што пре обавести о резултату договора гледе царинског и трговачког уговора, као и о питању банке, те да уједно са податцима о течају оних договора разјасни положај.

Ернест Шимоњи интерпелује такођер у истом предмету, јербо кућа и земља имају право, да буду ваљано оријентирани о успеху бечких договора. Па и онда кад добије одговор, неће он бити у стању, да пресуди успехе, у том смислу примиће он свакако на знање одговор владин, за то ставља на министра-председника следећа питања:

1. Је су ли договори, вођени у Бечу већ свршени, и ако јесу 2. Који су послови били предметом тих договора? 3. До каквог су споразумка дошле обе владе гледе појединих питања? 4. Који су били главни узроци, који су владу склонили, да прихвати овај споразумак? 5. Када кани влада поднети кући предлоге за законске одредбе, које су постале нужне услед ови договора? — Све интерпелације доставиће се министру-председнику, који ће на њи, како се јавља одговорити у четвртак.

У Француској се почиње јавно мнење живље да интересује за догађаје на истоку. „Реп. Франс.“ најмеродавније гласило јавнога мнења земље, захтева у очи берлинске конференције, нека и војвода Деказ суделује код расправа о турском питању. Уједно хоће, да министар вањских послова предложи коморама жуту књигу, чим се 10. ов. м. састану. „Репибл.“ незна, какву је политику водио француски министар према херцеговачком питању, а Француска мора знати, јесу ли били мудри и обзирни бранитељи раје, како то иште достојанство Француске и њезина традиционална политика на истоку. Француски дипломати имаду бити бранитељи тамошњих несретних становника, а својом речи и упливом имају подупирати свако слободоумно и практично решење. Међу тим министар неће се одазвати овом захтеву Гамбетина листа, и то за то, да ничим не смета берлинске расправе. Како је познато, Гамбетин орган заступа одлучно идеју аутономије Босне и Херцеговине, у чем као да се слаже са руском основом.

ФРАНЦУСКА ПРЕСА О УБИЈСТВУ КОНЗУЛА У СОЛУНУ.

Париз 8. маја. — Вест о убијству у Солуну беше јуче пре подне у исто време у спољнем звању приспела, кад су немачко и турско посланство примили, и херцог Деказ имађаше још истог дана разговора са кнезом Хохенлоје и Садик-пашом. Са поуздане стране извешћује се „Фр. Кор.“ да су Немачка и Француска у овом погледу сасма споразумне, те да у најширем обиму задовољење за тако смело погажена међународна права потраже, у осталом сматраће се овај случај као чиста локална ствар. Да се ово дакле неће у дипломатске преговоре као олакшица за хришћане узимати.

Званично се већ потврђује, да је добила заповест једна француска флота састојећа се из три оклопнице и једне лађе за авизирање, да из Тулона у залив солунски оде и да се тамо из Цариграда већ отишавшем посланику на расположење стави.

Онај Француз, што је у Солуну као жртва турског фанатизма пао, звао се Мулен, беше још млад човек и конзул прве класе, који се тек пре неколико дана за привременог управитеља главног конзулата у Бајруту постављен.

„Ла Прес“, која са свим осталим листовима најстрожију казањ за кривце иште, опомиње на један сличан случај, што се 1858. у Ђеди догодио. „15. јуна су тамо једног француског конзула, једног енглеског вицеконзула и гомилу других Европљана фанатични Турци утукли. Тек после месец дана, кад су обе западне државе исту варош почели бомбардовати, тек онда се нађе порта побуђена, да изашље тамо једног комесара да кривце позатвара. Било их је онда њих 15 затворених и од отих је њих 12 у присуству једног француског и енглеског војничког одељена смрћу кажњено. Ако се дакле Султан опомиње овога случаја у Ђеди, онда ће поћати, да се ми и овога пута од крајњих мера уздржати нећемо, ако нам се довољна сатисфакција не пружи. Нама је познато, да порта због замршени ствари у Херцеговини подстрекава фанатизам турски против хришћана и да придикује за то свети рат. За то је диван и одговоран за изглед овај у Солуну“.

„Либерте“ наводи о особи француског убијеног конзула још ове податке: г. Павао Мулен беше 32 године стар, витез почасне легије, ожењен. Он је пре тога одправљао звање конзулата у Александрији. Мати му живи у Паризу и јуче је о несрећи тој од спољњег звања извештена. По овоме листу већ су се Немачка и Француска сложиле, да од Турске потраже онако задовољење, као што је иста чинила 1858 год. при случају у Ђеди, а то је: 1. Смртна казањ свим кривцима, 2. знаменита новчана накнада у корист насљедника погинулих конзула, 3. Гаранцију да се неће опет таки случај појавити.

„Монитер Иниверзел“ јавља за овај случај па вели: „Овај грозан нападај показује како је силан турски фанатизам, јер се догодио у вароши, где су мухамеданци у мањини и то у оно доба, кад источно питање само по себи страх задаје и заплете изазива.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Преса“ пише: Убијство конзула у Солуну, то је озбиљан политичан догађај у очи берлинских конференција. Ако и који догађај, то тако гнусно дело мора убедити и оне државе, које су се досад према развитку на истоку обазриво резервисале, да се мора у побуњеним покрајинама што пре учинити крај борби, ако се неће да се врева на истоку претвори у општи пламен. Катастрофа у Солуну показује, до којег је степена већ подстакнут верозаконски фанатизам у крајевима, који су далеко од усташког попришта и како је немоћан ауторитет власти према тој елементарној народној страсти. Треба само једног случаја, па да се изазове вулканска ватра; гориво, што је свугде нагомилано може тад лако да обрати све у далеки пламен и да се силе разбесе, које се после утишати не могу. Кад се може метеж да начини у једном живом трговачком месту, где је тако измешано становништво и где је физиономија у полу европска, па кад тај метеж може да доведе до таке ужасне катастрофе, као што је у џамији солунској,

онда чега се има бојати свет у унутарњости, која је удаљена од саобраћаја, ако устанак у Босни и Херцеговини још дуже потраје и духове у запетости одржи; шта могу очекивати Хришћани у местима, где је већина мухамеданска, шта ли Мухамеданци тамо, где су Хришћани у огромној множини, и каква је судбина оних западњака, који су тамо упали међу та два непријатељска живља? (Заиста, да је таково стање не само несносно, већ и погибељно, ал' стара би „Преса“ требала да пита европску дипломацију, именито грофа Андрашија, ко је крив, што се отеже радикално решење на истоку, раја, која се бори за слободу човечанску, ил' дипломација, која свакојаким начином подмеће ногу устанку и ослобођењу, и тако отештава и овековечава несретан и тежак положај на истоку. Херцеговачко-босанском устанку треба да буде једном краја, ал' не онаког, каквог би „Преса“ желила. — У,)

Солун са дивним положајем на најдубљем заливу егејског мора, са за Турску превелико развијеном индустријом својом, са великим извозом, живим бродовљем, тај Солун има скоро западњачки изглед. Више од половице његових седамдесет хиљада становника нису Мухамеданци, а од ових је више од 20 хиљада Чивута; непосредна је околица грчка, тамо даље унутри македонско залеђе, то је бугарско, странаца пак од више векова имаде много. Могло би се дакле претпоставити, да ће баш ту фанатично подривање имати веома неповољног земљишта, да ће Мухамеданци, упућени као трговци на извоз на запад, присвојити себи ону толеранцију, која сазрева свугде, где је велики трговачки саобраћај, и да ће и Хришћани, од разних народности и верозакона, стећи бар спољашње космополитичне углађености. Па ипак је баш ту на тако ужасан начин избила мржња народносна и верска. Развитак тог жалосног догађаја за сад се знаде само из турског извора. Један случај, који се у Турској често дешава, дао је првог повода. Хришћанска девојка хтела је да се потурчи, сигурно да би могла поћи за љубавника свога Турчина. Хришћани, подстакнути од американског конзула, сигурно опет верског фанатика, којих толико има у његовој отаџбини дочепају се девојке. Мухамеданска маса искаше, да се девојка изда и повуче се у џамију, било да већа ил' да удеси какво велико насиље. У том се појаве господа Абот и Мулен, немачки и француски конзул, да умирују, као и намесник, да конзуле заштити. Но његова интервенција није спречила узрујану светину, која се са импровизованим оружјем снабдела и оба конзула убила. Зашто је намесник тек после крвавог дела покренуо полицију и војску, да мир успостави, то је необјасњено, исто, као што је необјасњено, шта је навело конзуле да оду у џамију. Због девојке, која је међу тим била на сигурном месту, јамачно не; пре ће бити, што се бојало од покоља Хришћана, као што је некад било у Дамаску. Султан се пожурио, да изјави посланицима Немачке и Француске своје најдубље жалење због тог случаја и да обећа најпотпунију казну над кривцима и најсавршенију сатисфакцију, Помешана истражна комисија већ је на путу, а у лепом пристаништу би ће за неколико дана једна флота од ратних бродова свију сила зарад заштите својих држављана и хришћанског становништва, док међу тим порта одашиље онамо једну посаду. Са датом сатисфакцијим Француској и Немачкој, са одштетом породица убијених конзула и погубљењем криваца свршиће се тај случај.

Друкчије пак стоји с политичним последицама. Противило би се свем дојакошњем искуству на истоку, кад се неби узаврели мухамедански фанатизам, ког подржава силно старо-турска ратна странка код саме високе порте, нашао побуђен, да и на другом месту којем подражава примеру у Солуну. Западњаци нису нигде на истоку обљубљени, њихови званични заступници у стању су их само дотле штитити, док их се боје. Сад пак изгледа, као да се баш за последњих месеци систематично подривао углед сила, и неплодност дипломатских корака у интересу пацификације побуњених покрајина није остала без дејства свог. Већ се на то у стручним извештајима са Леванта пажљивим правило; у осталом треба само пратити турске листове, па да се о таме црно на бело осведочи. Државници, што рукују са три северна кабинета, сад ће, после догађаја у Солуну, то озбиљније на око узети при саветовању у Берлину и мораће помишљати на живљу акцију своју. Важно је, што су убијством конзула Немачка и Француска сад први пут после великог рата заједнички заинтересоване у страној ствари, и то неће остати без утицаја на одношаје осталих уговорних сила према тројецарској политици и олакшаће нову дипломатску кооперацију кабинета.

„Обзор“ под насловом *Француска и исток* пише:

Убиство француз̑кога и немачкога конзула у Солуну одјекнути ће по Европи још већом, него је до сада била, мржњом против Турској. Вера, већ и до сада јака, да је турска држава трула и на пропаст одсуђена, још ће се појачати, колико му драго турскофилска нова „Преса“ изпричавала и заговарала турске области. Где европски конзули, заступници великих држава, постављени, да бране интересе својих судржављана, нису за живот сигурни, коликому је истом барбарству и фанатизму изложена јадна, кршћанска раја?

Солунски догађај бити ће ових дана јако оружје у руку кнеза Горчакова, када буде у Берлину разлагао диагнозу Турске. О Бизмарку писали су, да се у источним замршајима држи у задку, једнако уверавајући Русију и Аустро-Угарску, да су њихови интереси ту у првом, а његови тек у другом реду. Одкако му је конзул у Солуну, знаменитој трговинској точки турске царевине, убијен, вероја̑тно је, да ће и он планути с увреде, нанешене силној Германији, те ће одступити понешто од махијавелизма, којим је до сада посредовао међу Русијом и Аустријом, у истину пак гледао, да их једно против другој наврка и тим прикучи обадве у већу одвисност напрама Немачкој.

Нама је врло жао честитога Француза Мулена, који је био и у Сарајеву конзул, те се увек показао искреним пријатељем јужно-словенских племена и њихове слободе, а сада је морао главом платити барбарском фанатизму, одважно вршећ своју дужност и бранећи закон.

Ал можда је сама провидност допустила ову ужасну жртву, да њом докучи велике цјели. Поражена Француска новађа се за примером Русије, те њезин министар Деказ, ако и није поновио речи, понавља чин кнеза Горчакова после кримскога рата: Русија се несрди, она се сабира. Француска се од године 1870 сабирала, и знаде сав свет да је она финанцијално сабранија од сваке државе у Европи. А даровит народ, као што је француски, имајући у руку огромна новчана средства, далеко се прије сабрати може од троме Русије. Народ је то богат, ратоборан, рођен војак, а установио си је владавину, којој се само поједини одупирати смеју.

Источну су политику попримиле у руку три северно-источне царевине. Францеска је после кримскога рата владајући без такмаца на истоку, ишла опрезно за њима, вребајући, неће ли се развитком источних догађаја развити раздор међу савезници и њој отворити врата, да уз једну од противних странака пристане и задобије уплив, можда и згоду, предобити изгубљене провинције.

Убојство њезина конзула потиснут ће ју у први ред дјелујућих фактора у источном питању. Њезини листови већ су до сада најодрешитије у свој Европи захтевали радикалну решитбу источнога питања; они су најотвореније у свој Европи изјављивали своје симпатије за славенске народе у Турској и захтевали њихову слободу. Ми се надамо, да ће овај пут и Францеска влада за зеленим столом понављати глас и захтев францеских јавних листова.

На сваки начин славенски народи имају се радовати, да Францеска чим пре својим гласом приступи на решавање источнога питања.

„Новоје времја“ у свом 55 броју под насловом „о источноме питању“ доноси овај чланак:

„Догађаји на балканском полуострву иду у напред својим природним путем и ни каква страна мешања, утицаји и противудејства не могу ни зауставити ни изменити оно, што се догађа силом саме ствари, силом давно приготовљених и нагомиланих прилика. Имајући на уму, да се неизбежно приближује суђени развитак ствари, нужно је за рана приправити се, да нас поново не би задесио ненадни догађај, као што се то не давно догодило, када су под утицајем наора, и непрактичних комбинација, које су у дипломатским писарницама поникле, устанима предложени таки услови и захтеви, које ови нису могли примити нити извршити. Ово одбијање (реформ), које је тако основано и наравно, многе је задивило, али никоме није отворило очи; и нико у го доба није покренуо питање о томе да саме државе, које јемче, набаве новаца, без којих се Словени ни како не могу врвути на своја гаришта. У место да се баве поспешним решавањем тога материјалнога питања, који је кључ целој ствари, опет се измишљају разне комбинације, које далеко замашају и које су неизвршиве, опет се узалуд тлачило скупоцено време, а међу тим догађаји не чекају ни на кога, и сваким даном се све већма приближују ономе развитку, који је хтео предупредити, али то учинити нису могли, јер нису били сагласни у избору праведних и једино могућих средстава.

Но докле је ствар ова остала на хартији у своме грађашњем нерешеном облику, право фактично њено стање толико је у напред отишло, да га је немогуће зауставити, осим посредством нових и опширних уступака у корист Словена, а наиме: *образовањем самосталних кнежевина из свију словенских земаља, које се налазе под турском владом.*

У садање време сваким даном Турска све се већма изнурује и морално и физично и материјално, а Словенима сваким даном расте снага; они су наоружали се, број њихових чета непрестано се умножава, Црна Гора и Србија приправне су, у Бугарској и у Арбанашкој започиње се устанак — и величина убојне снаге, и особине бораца и одушевљење и светиња праведне ствари, све је ово на страни хришћанског народа у Турској. *Тако поспешних услова, таког изгледа на успех, тако згодног тренутка за ослобођење од четиристолетног турског јарма Словени неће скоро дочекати.* Они сами то добро схватају и знају.

Кад тако ствар стоји, то је време да непристано расудимо, шта може изаћи најпосле из борбе Словена с Турцима и какве се последице очекивати? Све прилике указују, да, ако се искључи свака интервенција, и ако се оба противника сама себи оставе, то ће победа морати бити на страни Словена и Турци ће бити истерани из Јевропе.

За тим остаје да посмотримо, шта ће даље бити, после ослобођења Славена, предпостављајући да јевропски мир неће бити нарушен. Очевидно је, да ту само једно средство има, а то је: да ни једна од јевропских држава не тражи за себе користи при преустројству данашње турске државе. Ако се овај подпуно праведни и поштени принцип (начело) одржи у свој строгости, то ће се питање решити простим и правилним начином. После одржања победе могли би само у Словена постати раздори и супарништво између њихова два кнежевска дома, између Николе црногорског и Милана, кнеза Србије. Да би се праведни захтеви оба кнеза задовољили, и да би се уклонили сви раздори међу једноплеменим словенским народима, треба турску државу разделити на три дела. *Србија, Црна Гора, Босна и Херцеговина могу састављати једну спојену државу с кнезом Николом на врху; Бугарска, Албанија, Румелија с Цариградом састављају другу државу, под управом кнеза Милана; јужне турске земље и острва, у којима је грчки народ, треба да се споје са грчком краљевином.* Таким начином решиће се ствар сасвим просто и на опште задовољство. Ни која трећа држава нема посла у турским земљама, и ни којег трећег, новог господара не треба тамо припуштати, и тим начином ће се предупредити сваки покушај од стране јевропских држава, да постављају којега од својих кандидата.

Нема ни најмање сумње, да од стране Русије. Немачке, Енглеске, Француске и Италије неће бити препреке такоме решењу источнога питања, које је до сада тако страшно изгледало. Противности би могло бити са стране једине Аустрије, ако би она у овој ствари хтела ићи за својим засебним интересима. Но ако би се она заиста противила, то јој треба изјавити, да је источно питање опште јевропско и опште људско, а не само аустро-угарско питање, и да Јевропа неће никоме дозволити, да пречи правилно и природно решење истога. Тако решење и изјављење биће у толико праведније, што и у самој Аустро-Угарској већина народа, која се састоји из Словена, имаће великог саучешћа према поменутоме начину ослобођења Словена у Турској. Осим тога, може се мислити, да би и сами Немци или бар не мали део њих у Аустрији имали саучешћа, и тако би остали једини Мађари, који би се највећма противили. Очевидно је, да се на њих не треба ни обзирати . . . .

Цела јевропска преса (листови) расматра са свим слободно источно питање, разлажући без запреке разне своје назоре. За што не би и ми Руси изрекли своје мисли и жеље, особито кад су ове мисли и жеље са свим бескорисне и непристране?“

„Дајче цајтунг“ у чланку, коме је наслов: „гроф Андраши у Берлину“ између осталог и ово пише:

„У последње време је ваздан говорено о војничкој пацификацији, и наша би монархија опет била изабрана, да предузме најтежи и најопаснији део ове мисије (посланства). Од свију решења, које би источно питање у његовом стању имати могло, било би ово најкобније. У оном тренутку, у коме би страна војска, ма и аустријска па било то и у најмирољубивој намери на турско земљиште ступила, покренуо би се точак, којега онда не би ни која сила задржати могла. Није овде стало до војничке променаде у динарским Алпима која би грдне жртве у новцу и људма изискивала. Па и кад би се порта противу своје воље невешта чинила, ко стоји добар да би устанке чете без боја аустријске заставе решпектовале?

И може ли Аустрија узети на се одговорност за извађање обећаних реформа, може ли се она одупрети фанатизму мусломана с једне а неповерењу и необузданим страстима хришћанских поданика с друге стране, а да се у побуњене провинције изаслана војска не умеша у ове крваве заплете? Али онда је ангажована част аустријског оружја, и треба само да подсетимо на страшне бојеве у Кривошијама, па да се знаде, шта би значила борба у тим пределима. Награда напора било би огорчено непријатељство порте, која би у Аустрији гледала свога џелата и незадовољство хришћанских поданика Турске, којима захтеви још нигда нису ни делимице испуњени. Предлог оружане интервенције мора наша монархија одључно одбити, па ма берлинска конференција без резултата остала.“

ДОПИСИ.

= **Пешта** 29. априла. Телеграфисао сам вам, да ће данас бити „интересантна“ седница саборска, али није испала „интересантно,“ као што се исчекивало, и као што је то исчекивање и то сведочило, да су саборске клупе, и галерије дупком пуне биле. У „либералном“ клубу саветовало се два дана — јуче и прекјуче — о том, како ће се „либерална странка“ владати према одговору министра-председника Тисе на интерпелацију Ирмиња (с десне) и Шимоњија (с леве) опозиције о аустро-угарским преговорима. Шимоњи је унапред изјавио, да ће одговор — ма какав био — узети на знање, и да неће искати, да се одговор расправе ради стави на дневни ред, јер жели само оријентовања ради сазнати, шта је преговарано и уговарано, а неће бити у стању суд свој изрећи одма, и пре, него што и појединости дозна из будућег законског предлога. Ово од Шимоње није коректно и парламентарно, једно, што „узимање на знање“ садржава у себи и одобрење, а друго што су за његову странку, која стоји на станишту „засебне царинске области“ и „независне народне банке“ узгредне појединости предлога, која се оснива на заједници и царине и банке, Тиса је разложив резултат преговора у клубској конференцији, изјавио, да се незадовољава са простим узимањем на знање, нарочито у Шимоњијевом смислу, који у себи несадржава ни одобрења ни неодобрења.

Он је од клуба искао, да будући одговор његов на знање узме у смислу одобрења они основа, на којима је преговор вођен, и свршен, а који не одобравају, нека гласају противу „узимања на знање,“ и за одређење расправе. — О томе је у клубу два дана вођена расправа. Закључено је било, да се не износи на јавност имена говорника, али како су ипак неки листови донели имена говорника од првога дана, то су говорнике другога дана и остале новине саобштило, из саопштаје видило се, да је у клубу било живе и жестоке расправе и борбе. У „либералној странци“ има ји доста, којима се основи новог поравнања недопадају, и они су искали, да се не иште од њи, да се „узимање одговора на знање“ сматра као одобрење основа тога поравнања, и као морална обвеза, да на јесен безусловно гласају за односни законски предлог, једно што јим сад још неће бити познате појединости уговора, а друго што би се тим преокуповало њино мнење пре темељног промотрења и расуђења ствари, и пре договора и обавештаја са бирачима, који су бирали на програм „засебне царине,“ и „независне народне банке.“

Ако се ипак то од њи буде захтевало, да ће гласати противу, и иступити из клуба и странке

На свршетку конференције гласало се као што сам вам телеграфски јавио, гласало је 181 за „узимање одговора на знање“ у смислу одобрења, 69 противу тога. Усљед тога изчекивало се данас, да ће у седници питање тако „поентирано“, зашиљено бити, и да ће према томе бити гласања, и јавног разлома либералне странке, и отуда је питољубство било неописано.

Отвори се седница, посланичке клупе пуне, галерије препуне. Од хрватски посланика беху 12 на окупу, међу њима и новопечени *„барон“* Јован Живковић. Дневни ред трајао је до 12 сати. Ту је било гласање о завршном рачуну год. 1872. и после трипуташњег *бројања* гласова, покаже се, да је 160 гласало за, а 152 противу предлога, за који је и влада била, дакле већина противна. Заори се „иљен“ са обе опозицијоне странке. Тиса је бледио, Сил се смешио. Дође на ред одговарање на интерпелације. Тиса је говорио, али је овде онде муцао, застајао. Не би ми дотегло време до поште, да му одговор ма и у напрту саобштим. И онако ће га ваљати дословно донети. Но ма да је искао, да му се одговор узме на знање, ипак није „поентирао,“ наглашавао, да се са „узимањем одговора на знање“ само тако задовољава, ако за то гласујући с тим скопчају и смисао *одобрења* резултата преговора. Најпре одговори Ирмињи, па онда Шимоњи.

Шимоњи опет нагласи, да узима одговор на знање, али ни одобравајући, ни неодобравајући. Тиса у кратко репликује. Ту је требало, да је према тумачењу, које је Шимоњи своме „узимању на знање“ дао, Тиса нагласио своје тумачење, и да је искао гласање у своме смислу.

Он то неучини. Очевидно није хтео провоковати, *изазвати* тако гласање, да „дисидентима“ своје странке не препречи пут останку или повратку у клуб, и да не изиђе јавно и званично поцепаност у странци. Неколицина је истина нарочито са клупе *народносне* опозиције — викала: *не!* (не прима се) иштући гласање, али председник се чинио невешт томе, и брже боље изрече закључак: „да се одговор прима на знање, и противу преговора оне неколицине остане при томе, јер „није чуо приговор.“ И тако се „бомба угаси,“ не разпукнув се.

Довече би требало да буде конференција „дисидента“ међу којима је *на чудо* и Чернатоњи — но хоће ли после оваког излазка ствари бити, сумњиво је. Тиса се у седницу толико „угнуо,“ да ће моћи преко његови сагнути леђа опет у клуб ускочити. То је све учинило стра од печега *„неизвеснога,“* ако се договор не прими. Но о томе други пут. Сад свршујем, јер пошта је на одласку.

(Т. С. В.) Беч, 7. маја п. р. (*Андрашија и састанак у Берлину. Овдашњи листови о предстојећем састанку, Вести из Солуна. Ристићево министарство и овдашња штампа. Поравнање. Двобој у Прагу. Ауерсперг и Коловрат. Војвода Пламенац. Срп. акад. друштво „Зора“. Промена штатута. Честитка Палацком.*) Гроф Андраши одлази сутра у Берлин, куда ће прексутра и цар Александар приспети. Овдашњи су листови пуни сваковрсних комбинација о састанку, а највећу је сензацију проузроковао чланак о томе, који је изишао у „Алг. Цтнг-у“ и у ком се као врло могућа комбинација изводи подела Босне и Херцеговине на две по вери различите јурисдикције, а по томе и неку извесну автономију, која би како једним тако и другим годила. Чланак је врло вешто написан и ради практичне вредности своје јако се овде допао. Међутим се и гласови о окупацији множе, а могу вам и то саопштити, да се овде у војеним круговима врло

спремају, као да ће збиља бити окупације. По за извесно још се не држи, а и не може се држати, пошто се још ништа коначно углавило није. Толико се само зна, да је Андрашија и сада још противан свакој оружаној интервенцији, али би се и на то склонио, када би то жеља била осталих телесила.

Овде држе за извесно да ће Србија огласити Турској рат. Глас о наименовању Ристићевог министарства јако је овде узбунило, те и не мисле више на друго шта но на рат. Неки су овдашњи листова већ и своје ратне дописнике изаслали на све стране. Дао бог да се исти не поврате натраг, а да нису ни видили рата.

После подне стиже вест из Солуна, да су тамошњи Турци у фанатизму свом убили француског и немачког конзула, који су интервенисали у неком конфликту, који се изродио међу тамошњим Турцима и Грцима, а то услед тога, што се нека девојка хришћанка хтела потурчити чему се хришћанско становништво противише. Сви овдашњи листови држе да је овај догађај врло важан по даљи развитак источног питања, само је још „Нова сл. Преса“ у сумњи да ли се то збиља тако случило, као што је одунд јављено. А уједно непропушта казати, да ће се противници Турске овом приликом користити, што „Нова сл. Преса“ наравно неможе да одобри. — Данас је овдашња влада у полузваничном коминике-у дала објавити пунктације уговора за поравнање између Аустрије и Угарске. Овдашњи су листови задовољни са резултатом уговора ако и јесте још у питању да ли ће при томе остати. А зашто су они задовољни о томе сам имао прилике говорити у последњем допису свом. У Угарској канда други ветар дува и као да нису задовољни са радом својих министара.

У осталом видећемо, како ће се ствар још решити. — Из Прага стиже данас вест о двобоју између двају аристократа, и то кнеза *Виљема Ауерсперга и грофа Коловрата.* Млади кнез Виљем Ауерсперг припадао је уставоверној, гроф Коловрат пак (такође млад човек) народној странци. Ово већ бејаше доста повода мржњи између једног и другог, а од последњег доба учестани сукоби учинише опет своје, те је најпосле дошло до двобоја.

Ауерсперг се једном приликом изразио врло ружно о породици Коловратовој, на што га Коловрат позове на двобој, што онај нехтеде примити, изговарајући се тиме, што је Коловрат неког догађаја ради тобож недостојан с њиме се туђи. На ово му поручи Коловрат, да ће га јавно осрамотити, што и учини на скоро за тим на жељезничкој станици. Јавно је ћушио Ауерсперга, услед чега овај мораде Коловрата на двобој позвати. При двобоју рани Коловрат Ауерсперга тако јако, да је после неколико сати изданyо. Но као што рекох главни је узрок мржње једног на спрам другога разно политичко становиште обојих. Уставоверци кују из овога догађаја капитал, бацајући се блатом на Коловрата и све чешке народној ствари оданим кавалирима.

У Беч је стигао пре неки дан војвода *Илија Пламенац.*

Јавио сам вам од пре да је српско академичко друштво „Зора“ решило променити устав. Оно је хтело увести у штатут и почасне и подпомажуће чланове, као што их имају и друга овдашња академичка друштва. Намесништво пак не одобри промену статута, наводећи да би се тиме у друштву удомили свакојаки политични разговори и тежње, што никако неби одговарало тенденција друштва. Даље наводи намесништво да се друштво може састојати само из редовних чланова и то слушаоца на овдашњим великим школама, а никако из почастних и потпомажућих чланова, који нису академици, Ово је још најслабији навод, пошто и остале академичке дружине, као н. пр. чешки „Akademicky Spolek“ имају не само редовиних, него и почасних и подпомажућих чланова. Очевидно је да су јако опрезни и да нам никако не поверавају, што у осталом нити има смисла нити је умесно. Друштво ће по свој прилици рекурирати на министарство, по дали са успехом, то незнам.

Друштво „Зора“ честитало је од пре Палацком, а исто тако и дружина овдашњих чешких академика: „Akademicky Spolek“.

Бела Црква 28. априла. *Школа и црква у Белој цркви.*) У данашњем озбиљном времену када се васколики народ умно и душевно покреће, када већ сваки тежи да се на пољу свецког изображења што више усаврши и најпосле, када је културна и школска образованост први услов опстанку човековог живота, онда је неопходно нужно да и ми будемо участни чланови те покренуће снаге опште културе и народног напредка.

Школско образовање; то је природан принцип науке које човека интелектуално и свестрано на више изображење спрема, стога је нужно да у првоме реду подпомаже заводе које имају користи по нашу књижевност, по распростирању српски врлина по изнашању срп. мисли и т. д. кад се дакле узме у обзир; и кад видимо штетљиво чудство наше црквене репрезентанције како она своје рођено огњиште напушта, прибегавајући туђем систему да се у појединим приликама користи, онда је то заиста жалосно позорје у садањој борби за опстанак живота свог, сви знамо кад је оно угарска влада дигла читаву грају на наше вероисповедне школе, али уједно знамо и то да нас је та борба доста труда и зноја стало док нисмо наше аутономно право извојевали, а како данас, данас сами улажемо протест против трудног извојеваног права, против сопственог огњишта хоћемо на силу бога и против своје воље да се прелијемо у море „помађаривања“ у тако назване комуналне школе; да у нашој општини има усијаних глава, да има лажни апостола то се неда порећи, овим људма је до свачега пре стало само до напредка не, лажни фанаријоти тумарају по мраку те распростиру труле назоре и глупост што је. У клањању преживелим ауторитетима у клањању суровој сили у ропском пузењу пред тиранством и деспотизмом, хоће на силу бога да су паше и субаше па да на рачун сиротиње и туђег поштења чине највеће покоре у општини у цркви и социјалном животу: јавни и тајни кортеш ове ситуације јесте главном сам инспектор г. Шутаг. Он поглавито издаје нужне инструкције лажним апостолима ком је на челу Јован Ешкутовић позната особа још за времена харања цркве, који и данас због тога под истрагом стоји и лишен за свагда општинског права, тај човек по упутству инспектора циркулише листу и купи подписе зе комуналне школе: као узрок и последице навађа, како је ова општина сирота те стога није нужно да учитељски прирез плаћа кад су комуналне школе безплатне; ово нетреба веровати да је безплатно јер платити мора се свуда само што се другим начином наплаћују, а тоје 10 % (als kultusbeitreig) прирез на општински порез.) Наравно да је овакав начин плаћања млого згоднији, него онај прирез што га наше црк. репрезентанција специјално од своји општинара утерује.

Као што смо поуздано извештени, да је поменута листа препуна сокачки подписа, и да је већ дотичној власти достављена, дотична власт дала је срв. одбору на изјашнење. Пошто срв. одбор неможе у такове ствари у мериторно решење да се упушта (јер га се не тиче) то је тај акт саборском одбору заједно са примедбама на увиђење послао, саборском одбору пак саветовали би да дотичну ствар ad acta баци.

Г. Шутаг врло вешто маневрира, с нашим учитељима, он је у последње доба са овима таку чврсту свезу пријатељства склопио, да наши учитељи нису могли куд камо, него морадоше на имендан г. Фрање Шутага сваки своју слику у знак општег пузења т. ј. поштовања презентирати и том се приликом наравно углавио и оперирајући план за комуналне школе.

Овим јављамо свима и свакоме кога се тиче да ништа не верује лажним апостолима који се одметнуше у туђе јато, да се као верни роби поклоне они што год раде, раде све за своје себичне цели, зар вам ни је доказ земаљски избор, и избор последње варошке репрезентанције, то су људи који су одавно своје рођено огњиште погазили којима је једина цел да пред туђином ради славољубија као срв пузе; и опет велим да овима демаскираним народњацима непоклањате поверења, који иду на то да нам цркву и школу поруше; у овом критичном времену комуналне су школе врло опасне по биће нашега народа, а како смо ми Срби овде у огромној мањини то ћемо временом сасвим изчезнути — нестаће нас — у комуналне школе нисмо ми господари; ту ће престати свеза са црквом, а предмете за учење диктира ће Фрања Шутаг — нетреба апеловати на Вршац и Панчево што њи комунална каса плаћа. Они су зато опет вероисповедне школе, а друго они су неспрам други елемента у огромној већини, пак је тамо сасвим други посао.

Што смо данас ми у оскудици и што је већином наша општина изгубила вољу да плаћа учитељски прирез, то су сами поједини људи криви што је онда председништво Ешкутовић Барбуловићево тако манипулисало, они су по свој прилици онда са црквом и школом јаван кшефт терали, а вама ће сигурно познато бити да су многи општинари свој прирез платили а у општински записник нису уведени, познато вам је и то да је услед тога истражна комисија споменуту двојицу под суд ставила, и суспендовала; данас је то зло фала богу отклоњено и надамо се да ћемо подновим председништвом г. Симе Мичина, довести наше црквено-школске ствари у првобитно стање, и у свој ред.

С гроба Лазарева 26 апр. — Док ја ово пишем, нема сумње, да ће овај штовани лист разнети по српству тужну вјест, да се је Јереј Јован Јовановић парох иришки дне 22 апр. у вечност преселио.

Ми ћемо засад о овом многозаслужном свештенику само толико рећи, да се је међу свештенством први појавио на оном пољу, и међу оним борцима, који су се борили за оживотворење слободоумних начела у обште, а народа српског на посе, и то не само у држави у политичким одношајима, но и у црквенопросветним. Био је веран служитељ божијег олтара, искрени друг и пријатељ своје цркве и својих парохијана, прави духовни пастир. Са ових и овим подобних врлина сваки га је цјенио, уважавао и љубио. Врата његовог маленог дома била су сваком странцу не само отворена, но му је врло жао бивало, ако је дочуо, да је који његов садруг, брат или пријатељ ил само познаник у Иригу био, а није њега поодио и код њега угошћен био. Смрт његову проузроковао је сувишни напор, који је подносио око вршивања послова, које је као члан саборски, саборског одбора. шк. савета, консисторије, епарх, скупштине, и као прдседник своје црквено шк. обштине вршивати имао. Умро је у 43 години. Спровод му беше сјајан, такав, какав се само замислити може, што га приредише честити грађани иришки, за заслуге свог незаборављеног поп Јове. При спроводу учествовао је и румски поджупан погл. г. Будисављевић и остали румски и иришки судски чиновници, а народа било је толико, да је, што но веле, једва земља одржати могла, сваки јо поитао, да свом поп Јови последњу почаст учини. Надгробно слово рекао му је капетан иришки Месаровић, и честити млади свештеник Васа Николајевић из Голубинаца, који је укратко али достојно живот покојников описао. Тјело је поп Јовино сарањено код св. успенске његове цркве, услед закључка честитих грађана.

А где је г. прота карловачки?

Кад који војнички частник умре, његове се власти заузму и наредбе учине, да се умрли достојно његовом звању сарани. А код сталежа свештеничког, да се дотична обштина, ил сама породица непобрине, саранио би се умрли свештеник као и други просијак. Како је поп Јова изданyо, иришки капелан, поп Шпира нашао је за преко журно брзојавом запитати г. проту карловачког: коће поп Јовину парохију примити? — а г. прота прими то питање за још журније, те му абије брзојавом одговори: тебе Спиридона Мауковића именујем за управитеља поп Јовине парохије. —

Зар је г. прото та наредба била нужнија и преча, него у Ириг доћи наредити и позвати околно свештенство, да се најпре мртво тело поп Јовино, чину свештеничком достојно, матери земљи преда? Зар сте ви г. прото заборавили, да у Иригу живи старији заслужнији парох г. Лукић, који је већ 50 година свештеник и који свога капелана има? — Зар сте ви г. прото заборавили, да сте ви, кад сте тако исто поп Шпиру г. 1868 по смрти пароха Моловића за управитеља његове парохије наименовали, грађане позавађали и у парницу их због Шпире толико увукли, да је до самог Бана ствар доспела, и да ће без сумње и до самог краља доспети? — Па у место да ране лечите, а ви их још већма позлеђујете. Спиридон Мауковић, не из какве злобе ни пакости, већ услед јасних и оправданих разлога, требао је давно бити изван Ирига, а ви га г. прото упркос тим оправданим разлозима још боље утврђујете; то је од вас такова непрактичност, која ће у грађанству иришком нову борбу против Шпире произвести, а уједно и против вама крајње негодовање, јер им обиђосте њиова стара пароха г. Лукића. И док ја ово пишем, тешко да није се обштина иришка св. патријарху, ради те ваше непрактичности односно наименовања попа Шпире, потужила. Обштина иришка, која је једна од првих наших обштина, неће, неможе и несме овакова који ни свога имена подписати незна, себи за сталног пароха узети.

Јавна захвала нек је целом грађанству иришком у обште. а најпосле осталим члановима црквеношк. одбора, који се својски заузеше и побринуше, да спровод буде што сјајнији, који и улогу г. проте на себе узеше, те околно свештенство позваше. Тако награђује обштина своје честите свештенике, у којој је обштини праве свести и искрена признања; а покојнику нек је слава и вечни спомен међу нама!! —

Горњи Товарник 24. априла. Данас је обштинска одборска политичне обштине седница обдржавана у којој је поджупанијски повереник учествовао, и у њојзи реч водио и ш њом руковао.

Нека је ма узгред речено да ми неразумемо како је и од куд је могуће бити поджупанијски повереник. диктирати, и на своју руку радити, а овамо одбор још постоји. Разумемо да поверенику места има, када одбора нема. Дакле или „ван“ са одбором, или са повереником, јер то је све против закона, по којим је обштинска самоуправа обезбеђена, наша пословица вели: пусти петла на праг он ће и на сто. А ми велимо закон мора и треба да је светиња за свакога и за све. Познајемо ревно делање поджупановог повереника, али као пријатељи закона и реда осуђујемо да се закон не решпектује и противни смо диктатури где јој места није и где у опреку са законитим установама долази. Истину ваља сваки да призна па ма како она горка била. Г. повереник је човек интелигентан и врло реван чиновник, тежи да грозне раде по општинама отклони, и ми се надамо бољем напредку и држимо докле он у ствар уђе, да ће и неспособни одбор коме је на челу жупник Матић распустити, јер тај одбор није ни рачуне обштинске од 1872. и 1873. год. а од 1874 нема још ни гласа ни трага

У истој седници за прегледање општинских рачуна изабран је одбор ad hoc; те давно забашуривани баук као да ће морати на видело изаћи.

Онога каплар биљежника и србождера — опростили смо се, преместише га у Нуштар. Његова недела саде се обиљежују, но за вредно не налазимо о њему даље речи трошити, доста да смо убедили свакога, да је речени биљежник — крив па крив, дочим га мораше област одавде уклонити.

И у данашњој седници показаше одборници Шокци, да су браћа Србима у месту. Новац по Србима уплаћен за зидање римокатоличке школе почем је зидање — осујећено, имаће се србској црквеној општини повратити, почем су Срби сами своју нову школу саградили. Ми би здраво волели да се је нова римокатоличка школа градила, и то не са наше користи, већ са потребе, али се је једном одборнику са присташима и своје себичности и користи свидело, да се грађење не учини, те се саде кубури и натеже у старом купљеном од жупаније здању, и овако и подобно натражњаштво шири се по ономе, који све и сва од народа имаде и са његове муке и његовог зноја живе. — Једном се већ мора образина дерати, јер их је сувише који под именом народњака своје цељи намирују. Биће разговора и о томе, нека се подобни — сазнаду.

ПОВИ САД 1. маја. „Дајче цајтунг“ пише погледом на ново министарство у Србији, да је тамошње стање таково, које Србију толико везује, да она неможе више натраг, већ да мора напред. Од прилике тако се пре неки дан изразио ратни министар Теша, и тиме је врло добро обележио данашњу ситуацију. Руском заступнику увек се подпуна истина саопштава и руски је кабинет вазда добро био обавештен о томе, како стоји спрема у Србији.

Међу тим је искрсло на видик, да је порта из логора код Ниша велики део своје војске послала у Херцеговину и да је сад тамо само још 15.000 људи на окупу, који имају двадесет топова и који су веома зловољни, јер им је храна до зла бога хрђава. По наводима турских официра турска војска тамо ништа жељније не очекује, него да упадне у Србију, не из какве народносне мржње, нити из којих других побуда, већ што се просто нада, да би се у таком случају једном сита нахранила.

Провијант за турску војску изостаје, јер људи, који би је имали с тајином снабдевати, неће то више да чине, устручавајући се даљег кредитовања. Жалосна оскудица у новцу причињава, те су све гране управе у Турској застале, и ако имаде доста богати Мусломана, који би могли испомоћи влади из те неприлике, то ипак неће ни један да даде гроша, просто зато, што Отоманин нема народносног осећања, већ само верозаконског фанатизма, за веру је вазда готов да се бори оружјем, не пак новцем. Друкчије је у Србији. Још се није кнез ни скупштински одбор обратио с прокламацијом на народ за приносе ратне, па су већ добровољна даровања у великој мери учињена.

— Из Дубровника пишу, да је језгра усташке војске (7000) још једнако између Ноздре, Пресјеке и малене никшићке пољане утаборена, где такође усташи граде велике шанчеве. Међу тим је Пеко Павловић добио налог, да стражари на друму између Гацког и Требиња са једном јаком колоном. Усташи су се уверили, да Никшић није даље од свршетка маја снабдевен храном, што ће нагонити Муктар-пашу, да покуша за кратко време нову експедицију. Да се тој евентуалности на сусрет изиђе, спремају се усташи и гледе да попуне редове, што су им у последњим бојевима прорешетани новим придоласком војске. Док се Никшић не преда, неће усташи да преносе своје ратно поприште даље од Дугиног кланца, и тек кад буду имали Никшић у својим рукама покушаће, да се сиђу у равницу и да продиру према Мостару.

— О бојевима у Босни пише се из Костајнице: „Стара мајданска нахија, свега 2500 породица на бројy, већином је устала на оружје. Број ратника из десет села исте нахије износи скоро на 2000 момака. Жене и деца тог опустелог предела побегла су у грмечку шуму. Усташе предводи игуман Хаџић, и дошло је већ 5 (по рим.) до сукоба између усташа и турске војске под Селим пашом код Моштанице.

Хаџић је располагао са 1000 људи, до чим су Турци далеко јачи били. Беху то већином башибозуци, код којих нема дисциплине ни команде. Услед тог морао се повући Селим после боја, што је трајао четир сата са губитком од 74 момка. Та нова чета усташка изгубила је у свом првом боју 45 људи.

Другог дана пошао је Хаџић за Турцима до Подзвижда и натерао их да се поново бију, где су подпуно потучени били.

У исто време тукло се и код Кључа жестоко, где се сукобио Солиман-паша из Ливна са 5000 људи са знаменитом усташком четом под поп Караном. Турци се добро држаше, али морадоше напосљедку напустити бој, изгубив 450 људи, међу којима једног штабног и 8 нижих официра· Усташа је ту погинуло најмање на 400 људи.

Потпуно су потучени неколико хиљада башибозука, које је предводио један пуковник, истог дана код Сувопоља, источно од Мајдана. Живковић се борио против њих са 2800 усташа, који се сви показаше као добре пишанције. Турке су погонили све до Мајдана.“

— Данас у недељу 2. маја представљаће се у народном позоришту *први пут*: **„Ал су смешни ти мужеви“**, добра француска шаљива игра, која исмева слабости оних људи, који, у туђем оку виде трун а у своме не виде балван. Комад се тај даје на свим немачким и француским позорницама и свугде се допада, па нема сумње да ће се и

код нас допасти са своје добре тенденције, којом се исмевају мане људске и са комичности у коју падају мужеви кад су без основа љубоморни.

— У прошлом броју овога листа чланак под насловом: „Углед Угарске у иноземству,“ трећа страна. стубац први, изишао је без навода извора свог. Исти је чланак преведен из мађарског листа „Немзети хирлап,“ што се овим попуњује.

— Из Руме нам јављају да је општинско заступништво закључило једногласно, да се у том месту установи мађистрат.

Смесице.

„Фигетлен Полгар“ донео је чланак о Палацковој свечаности кога ради безпримерне суровости саобшти „Политика“ дословно, да публици представи, шта се све броји у културне народе и пропрати га овим уводом: „Да нисмо у пристојнијим угарским листовима (види „Пестер Лојд) читали боља извешћа, гласио би наш одговор другчије, но у овом случају предајемо суровога трбоношца Тисина презиру образованога света. Личност, која се под тај неумрли културни доказ мађарског народа подписује, зове се Пап Ђула, а спада ће јамачно међу оне синове Панониje, који час чувају у пусти свиње угарскога министра-председника, час уређује по који његов лист. Но боље је, ако уступимо реч бећару том, пошто би вечна штета била, да се изгуби једна реч његове душевне снаге.“ Чланак тај, којег нека немачки језик овековечи, гласи:

„Будим-Пешта 27. априла.

Весеље! весеље у Чеха! Народ Подјебрада и просијака пун је радости! Сватоплукови нотомци јецају од радости, те одашиљу синовима Хусовим, носећим „верклец,“ брзојавне честитке. Ох! велика ли весеља! убојита ли задовољства! Та како да небуду задовољни, Палацки је свршио своју повест. Није додуше написао своје повести, него ону Ческе. Ништа није писао о том, колико је злогласни лоповски народ украо, него о том, на којем се темељу оснива повест народа бубњара, трубљара и кларинетиста. Али шта је то? Како се је четрдесетогодишње лажно предиво могло без божје казне завршити?

Сад могу мирно умрети, пошто су доживили повест ческу опоруку, написану ческим језиком, ческим укусом, те си напослетку лажљивом безобразношћу присвајају и прашки земаљски музеј.

Али зар је ово повод њиховој радости? Нипошто! Дне 23. т. м. приредише Палацком банкет у Прагу. Банкету присуствова, изузам зведљивце, до 300 људи са порцеланским лулама и то из Чешке, Моравске, Пољске, Хрвацке, Руске, Влашке и Рацке. Истина је, да се је одбор за гостбу трудио читаву годину дана, да највећега носиоца порцуланске луле, главнога лопова хајдучког народа прослави уз добро снабдевени сто. Но весеље изазваше и створише знаменити догађаји.

Први од тих догађаја јест околност, што се ради бечких договора ухватисмо у коштац са Немци. Још је радоснији догађај, што је државна берзинска банка, установљујући економадне, којим да вредносним папиром дозволи зајам, узкратила аустријским вредносним папиром, на што је извањски свет поврати, те им течај паде Страх дотера аустријску државу до руба пропасти. А што пробуђује највећу радост јест та околност, да Херцеговци на југославенском ратишту левају крв. И с тога тим гласбеником врцају бистре сузе на очи.

Што се нас тиче, могао је старочески лав са жељезном кацигом докле му драго рулити. Но рулеж хајдучке звери избавио је гусенице, што обједају племе мађарске државе. Неби нас занимало онда ал он пробуђује нашу позорност. Обазримо се једном на тога ловца гусеница. Дело је брзо обављено. Чески ноћни мужеви посипаше по панонским вртовима доста личинла, ил све бадава Само по неколико јих на видјело, по и ти спадају међу старије скотове. — Нас занимају само наши, а ту на првом месту наилазимо на Пиктора. Пиктор је уредник у Туроц ст. Мартону. Тамо мрља „Народни Новини“. И он оде у Праг, да изда властиту домовину. Који то лудов, што хоће да непријатеља Аустрије у нашег заједничког душмана. А лагао је безобразни бездомовинар рекавши: да Славени у Угарској живу у сужанстве као браћа им у Турској; лагао је безобразни бездомовинар, да словакофобна мржња Мађара уништује све културне тежње словачког народа.

А зашто је лагао? Јер стадосмо на реп раздраживању, потичућем од словачке матице и гимназије. Па ове ништарије нису силом отеране из земље!

Брзојављајућа копилад загребачкога свеучилишта, којој још устне горе од Јудасових цјелова, што јих је мађарској младежи на чело притиснула, незаслужује велике позорности, ван да ју ради ових изгреда казнимо шибама. Али ову позорност заслужује „Обзор“, који гризе из мађарских јасала и добива подпору мађарску. Овај лист бљује јед на нашу пропаст. Лист тај дражи против самосталном царинском савезу, рује против самосталне банке, те се особито сад подао свому махнитању проти државној идеји угарској. Бискуп Стросмајер ограничио се је само на један брзојавни поздрав. Честити овај муж, који црковно добро трачи на славенске циљеве, исто је добро позната птица кано и србска сова, мамурни, омамљени носилац србске „Заставе“ др. Светозар Милетић. И он је брзојавио. За чудо није Полит повећао број сжигосаних. (Штета, што није тај слатки Мађар знао, да је др. Полит, као председник срп. пов. кола поздравио Палацког, бар би му се могао боље осветити. У,)

Овако се пасмина порцеланских лула (овим именом крсти тај јадни мађарски бећар све Славене) показала достојном мржње Мађара.“

НОВИЈЕ.

Из *Беча* јављају, да су у Албанију дошле две лађе, које сваке недеље по 800 до 1200 људи турске војске и муниције истоварују. Вели се, да турски логор између Скадра и Подгорице до 20.000 људи износи. На скадарском језеру наместиће се пливајуће батерије.

— Из *Берлина* јављају: Руски листови веле, да Горчаков препоручује смешану комисију из изасланика јевропских сила, који би се у турским провинцијама као гаранција за извађање реформних предлога поставили. Велике силе ће, као код мисирских судова, изасланике предлагати, а султан ће их именовати. Ако ове комисије не би имале успеха, то ће окупација поверена бити неутралној сили: Италији.

— Из *Трста* јављају: Влада је на предлог намесништва Далмације забранила даље изважање турске војске у Клеку.

— Из *Дубровника* јављају од 11 маја: Данас се скупљају на Цетињу на позив кнеза Николе воће устаске ради договора о пацификацији (умиравању.)

— Из *Берлина* јављају: Реформни предлози андрашијини и од сад ће служити као темељ преговорима, који на то смерају, да се нађу заједничка средства, да се побуњене провинције трајно умире.

— Из *Цариграда* брзојављају, да је велики везир Махмуд-паша скинут, Хусејин-Авни-паша позван је у Цариград; за великог везира, веле, да ће бити именован Митад-Хусејин-Авни или Рушди-паша.

— Из *Цариграда* јављају да је Дервиш-паша именован намесником Диjарбекира, Кајзерли-паша поморским министром, Адин-паша, командантом војске у Цариграду а Шевкет-паша командантом војске у Цариграду.

— Из *Цариграда* јављају: Сафет-паша именован је министром правде, Ђевдет-паша намесником Сирије, Ромал-паша министром просвете.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

СИСАК 7. маја. (Шипуш и др.) Шеница је добро тражена особито финије врсте получују услед тога, и јер залиха истих све то незнатнија постаје, а напокон јер је и у Трсту врло чврсто мнење завладало, боље цене.

Бечајска се роба држи око ф. 6.30—40, Потиска ф. 5.80 до 85, а Панчевачка ф. 5.50—60 на 50 килограма.

3/4 жита, наполице нема.

Кукуруза исто тако угоднije је мнење заузела. јер је потраживање оживило, а привози нису тако обсежни, као што се очекивало, зато су и цене прилично напредоваде. Лепа банацка роба радо се плаћа по ф. 2,65—70 а босанска у транзито до ф. 2.35—40 на 50 килогр. а могуће да за који новчић цене још поскоче ако однос потраје.

Јечам без знаменитости; пиварска роба око ф. 4.30 на 50 килогр. именована.

Зоб је непромењено на миру, но цене се ипак одржавају јер робе у обће, а особито здраве, врло мало на пијаци има и држи се такова по ф. 4.10—15 а босанска у транзито око ф. 3.75 на 50 килогр.

Воде су за пловидбу изврстне, време променљиво.

БУДИМ-ПЕШТА, 11 маја (29 априла.)

Жито. Од пролетне шенице уговорено 1000 м. ц. по ф. 10.50. а од јесене шенице 7500 м. ц. по ф. 10.15—10.20.

Јављa се предходно поштованој публици да ће

ВАНРЕДНА ПРЕДСТАВА

У КОРИСТ СРП. НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ

уз суделовање српске новосадске певачке дружине

БИТИ У НЕДЕЉУ 9. (21.) МАЈА 1876.

На овој представи певаће певачка дружина *три нове песме*, а позоришна дружина представљаће *нов комад* **„Пола вина, пола воде“**, од К. Трифковића, а осим тога:

1. **„Дуо“** из опере **„Дон Хуан“**, од Моцарта, певају уз пратњу свирачког збора позоришног Љ. Зорићева и А. Сајевић.

2. **„Секстет“** из опере **„Лучија Ламерморска“** певају Љ. Зорићева, В. Хаџићева, А. Сајевић, *В.* Марковић, П. Добриновић и Ј. Марковић уз пратњу, свирачког збора позоришног.

3. **„У бој, у бој!“**, песма од **Јована Јовановића** за певање написао Ј. Дурански, за мешовити збор с музичком пратњом удесио Јос. Тијарб **Лафорест**, који се из љубави према народном позоришту примио, да управља све песме, које ће се певати уз музику.

Улазне су цене обичне, а добровољни прилози примиће се са захвалношћу.

СРПСКО НАРОД. ПОЗОРИШТЕ.

У недељу 2 маја *први пут*: **„Ала су смешни ти мужеви.“** Шаљива игра у 2 чина, од Жемафиса и Делакура с француског.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Услед закључка општинског донешеног у седници држаној 19 априла т. г. овим се на упражњено место другог подбележника стечај са 400 ф. г. плате расписује.

Компетенти имају мађарском, немачком и српском језику како у говору тако и на перу подпуно вични бити, и доказати, да су у смислу XVII зак чл. од год. 1872 бележнички испит пред стручном комисијом бачко бодрошке жупаније положио.

Са горњим документима снабдевене молбенице имају се на управу политичне општине кулске упитати, где ће се 29 маја т. г. по римском и избор обавити.

У Кули 1 маја н. р. 1876.

3—3 УПРАВА ПОЛ. ОПШТИНЕ.

СТЕЧАЈ.

Прама закључку одбора потписаног завода отвара се рок до 15. Јуна 1876. за компетовање на упражњена места књиговође и благајника.

Књиговођи је годишња плата ф 800 — а благајнику 600 ф. —

Благајник има положити кауцију у висини своје годишње плате која се може састојати у готовом новцу, у Хипотеци, или у државним папирима.

Панчево, 10. Маја 1876. 1—3

Прва панчевачка заједица за ваљевину

ОГЛАС.

Дана 15 маја по старом календару (27 маја по новом) у 9 сахата пре подне одржава ће се у Батајници јавна јефтимба за оправу цркве и зидање порте.

У ту сврху опредјелено је 1103 фор. 20 н. За зидарски, 390 ф. 20 н. За браварски 60 ф. за столарски, 90 ф. за бојадисарски и 32 ф. за дрводјелски посо. Сваки лицитант има 10% жаобине положити.

Ближа условија могу се код потписаног одбора увидити.

У Батајници 27 апр. 1876.

1—3 ОДБОР ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНЕ ОПШТИНЕ

ОБЈАВА.

Подписана управа јавља часном грађанству да оснива у свом заводу

„ВЕРЕСИОНИЧКУ ЗАДРУГУ“

и позива п. п. господу на удруживање.

П. п. господа која желе ступити у ову задругу умољавају се, да своје по гласу дотичних правила удешене **молбенице поднесу управи за време званичних часова од 9 до 12 сати пре подне**, где се уједно могу прегледати дотична правила и добити поближа извешћа о целој задрузи.

УПРАВА

3—3 „НОВОСАДСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ.“

За једну трговину

траже се два шегрта

који ће и одело добијати. Упитати се ваља у уредништву овог листа. 3—3

НОВО ДОЗИДАНА И ОПРАВЉЕНА

ГОСТИОНИЦА

„КОД ЗЕЛЕНОГ БЕНЦА“ У ЖАБЉУ

потребује одма једног доброг угоститеља под рачун с повољним условима.

У Жабљу 20. априла 1876.

Коста Михајловић, трговац.

1—3

Мануфактурна трговина

ЈЕФТЕ ОСТОЛИЋА

у Руми

1—3

потребује једног спомоћника и једног шегрта

Књижара Браће М. Поповића

у Новом Саду

потребује једног практиканта или шегрта венство имају они који су доњу реалку или бар који гимн. разр. свршили. Ступање је одма. 2—3

ЗА ЖЕНСКЕ

КУРЈУКА

$2\frac{1}{2}$ ф. комад и $5\frac{1}{2}$ ф. лепши

од чисте косе риф дугачки, свакојаке боје, препродама 12% дајем, на захтевање по мустри шаљем Nachnahme. — Адреса: **N. Danilowacz,** Friseur IX. Bezirk Althangasse 11. Wien 1—6

ЗУБОБОЉЕ сваке врсте па и саме шупље и изеле зубе лечи брзо и трајно индиски екстракт. Због изврстности своје требало би свака породица исти екстракт држати, а може се добити само код г. Д. Јовановића и сина у Земуну и г. Д. у Н. Саду у флашама по 34 и 70 новч.

7—8 **G. Bäuchler.**

БУЗИЈАШ ПОРЕД ТЕМИШВАРА

Најјаче купатило с гвожђем. Сезона купања је од почетка маја до краја септембра.

☛ Ради угодних станова као и ради наручивања киселе воде ваља се обратити на потписаног, који ће с највећом готовости свима захтевима најтачније одговорити. ИГЊАТ ГРОС,

3—4 закупник купатила.

ПЕШТАНСКИ ЗАВОД ЗА ОСИГУРАВАЊЕ У ПЕШТИ.

У започињућој сезони препоручује овдашња главна агенција своје услуге ради осигуравања од туче, и то: жита, вина, меља, лана, стојећи добра за што, је могуће јевтиније, премије и удесне платежне услове.

Могуће штете одмах ће се солидно ликвидовати и тачно исплатити, за што дугогодишњи глас овога завода јемчи.

Потписана главна агенција препоручује даље своје услуге зарад осигуравања од ватре, и то: кућа и т. д. као и ради осигуравања живота и транспорта (пренашања,) и готова је послужити увек прошпектима и обавештавањем.

Нови Сад, маја месеца 1876.

Главна агенција пештанског завода за осигуравање

АЛЕКСАНДАР АДАМОВИЋ.

1—3

„АСИКУРАЦИЈОНИ ЂЕНЕРАЛИ“

(ОПШТЕ ОСИГУРАВАЊЕ)

У ТРСТУ.

Потписана главна агенција слободна је позвати да се осигуравају производи земље противу

ШТЕТЕ ОД ТУЧЕ

уз гаранцију потпуне накнаде, јер ће она и ове године исте премије као и пређашње године урачунати и при плаћању ће давати олакшица.

Друштво **„Асикурационн Ђенерали“ у Трсту**, које она заступа, јемчи са фондом од преко

37 МИЛИЈОНА ФОРИНАТА

и за време свога 44 годишњег постојања је преко

100 МИЛИЈОНА ФОРИНАТА

за штете накнаде дало, и ове чињенице више сведоче но све речи, да је овај завод на солидном темељу и да даје сигурности свима партајама, које код њега осигуравају.

Даље позива потписана главна агенција да се осигурава

☛ **ЖИВОТ и ПРОТИВУ ВАТРЕ** ☚

и то под врло угодним условима, препоручујући себе и своје подагенте у провинцији, који ће дати обавештења и примити понуде осигуравања.

С високопоштовањем

ГЛАВНА АГЕНЦИЈА ЗА УГАРСКУ

ц. кр. прва.

„Асикурацијони Ђенерали“

Д. КОДА, у Н. Саду.

2—3

Власник и одговорни уредник др. Св. Милетић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.